

Анастасія Максимчук
Наук. керівник – к. пед. н., доц. Солодюк Н. В.

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ В ЯКОСТІ ЕФЕКТИВНОГО ЗАСОБУ НАВЧАННЯ

Анотація. *Стаття розглядає особливості використання штучного інтелекту на уроках української літератури. Автор аналізує можливості, виклики та етичні аспекти використання штучного інтелекту. Зроблено акцент на потенційних перевагах і недоліках використання штучного інтелекту на уроках української літератури, а також на рекомендаціях щодо ефективного впровадження інструментів штучного інтелекту в навчальний процес. Дослідження показало, що існує широкий спектр інструментів штучного інтелекту, які можна використовувати на уроках української літератури. Зазначено, що застосування інструментів штучного інтелекту на уроках української літератури здатне значною мірою покращити навчальний процес, роблячи його більш персоналізованим, інтерактивним і ефективним.*

Ключові слова: *урок української літератури, етика штучного інтелекту, інструменти штучного інтелекту, штучний інтелект, цифровізація.*

Annotation. *The article examines the specific features of using artificial intelligence in Ukrainian literature classes. The author analyses the opportunities, challenges and ethical aspects of using artificial intelligence. The emphasis is on the potential advantages and disadvantages of using artificial intelligence in Ukrainian literature classes, as well as recommendations for the effective implementation of artificial intelligence tools in the educational process. The study showed that there is a wide range of artificial intelligence tools that can be used in Ukrainian literature classes. It is noted that the use of artificial intelligence tools in*

Ukrainian literature lessons can significantly improve the educational process, making it more personalised, interactive and effective.

Keywords: *Ukrainian literature lesson, artificial intelligence ethics, artificial intelligence tools, artificial intelligence, digitalization.*

Сучасна система освіти перебуває у фазі активної трансформації, де інструменти штучного інтелекту займають важливе місце в навчальному процесі. Застосування штучного інтелекту в школах дозволяє не лише спрощувати рутинні завдання, але й запроваджувати нові підходи до викладання, що сприяє підвищенню мотивації та зацікавленості учнів. У контексті динамічної цифровізації, яка проникає у всі аспекти людського життя, освітня парадигма суттєво змінюється, і дедалі частіше її ключовим рушієм виступає штучний інтелект. Використання таких сучасних систем у навчальному процесі більше не виглядає як утопічне майбутнє, а стає реальним ефективним інструментом, що відкриває нові можливості для персоналізації, підвищення якості та доступності освіти.

В Україні поняття штучного інтелекту, його цілі, принципи та завдання прописані в Концепції розвитку штучного інтелекту, затвердженій постановою Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2020 року № 1556-р. Ця Концепція визначає штучний інтелект як організовану систему інформаційних технологій, здатну виконувати складні завдання за допомогою наукових методів дослідження, алгоритмів обробки отриманої або самостійно створеної інформації. Вона також передбачає створення та використання баз знань, моделей ухвалення рішень, алгоритмічного аналізу даних, а також визначення ефективних способів досягнення поставлених цілей [1].

У контексті літературної освіти штучний інтелект представляє собою набір технологій і спеціалізованих програмних рішень, які допомагають вчителям вирішувати

низку важливих завдань. Сюди входять автоматизація типових процесів, персоналізація навчання, створення інтерактивних навчальних матеріалів, аналіз рівня знань кожного учня, виявлення поширених помилок, моніторинг динаміки засвоєння матеріалу і забезпечення учнів зворотним зв'язком.

Використання генеративного штучного інтелекту для підвищення рівня літературної освіти учнів має спиратися на кілька важливих принципів. З-поміж них – чітке визначення навчальних цілей, простота і доступність технологій, застосування релевантних запитів, забезпечення оперативного зворотного зв'язку з можливістю корекцій, підтримка персоналізованого підходу та розвиток самостійності учнів [6, с. 251].

Слід зазначити, що впровадження штучного інтелекту в освітній процес має низку ризиків. Серед них можна виділити зниження здатності до аналізу та синтезу інформації, послаблення вміння самостійно мислити, можливість виникнення проблем з плагіатом і правами на згенерований контент, а також імовірність отримання недостовірних даних. До цього додаються питання конфіденційності особистої інформації учнів, відсутність властивого людині емоційного зв'язку, недостатній рівень інтуїції й індивідуального підходу.

Сучасний ринок пропонує широкий вибір інструментів штучного інтелекту, які можуть бути корисними у викладанні української літератури. Ці технології значно розширюють можливості як учителів, так і учнів. Серед популярних прикладів генеративного штучного інтелекту – ChatGPT (OpenAI), Gemini (Google) та Copilot (Microsoft). Під час уроків української літератури ці моделі можна успішно використовувати для створення характеристик персонажів, аналізу текстів, створення продовжень для оповідань або навіть імітації діалогів із літературними авторами або їхніми героями.

Потенціал використання GPT у сфері літературної освіти є значним та різноманітним:

- забезпечення доступу до великого обсягу знань із різних галузей, що сприяє розширенню кругозору учнів;
- можливість швидкого знаходження відповідей на конкретні запитання, що економить час і підвищує ефективність навчання;
- надання персоналізованої підтримки, адаптованої до індивідуальних потреб кожного учня;
- доступ до навчальних матеріалів у будь-який час із будь-якого пристрою за умови наявності підключення до Інтернету;
- формування мотивації до навчання та розвиток навичок самостійного опанування нової інформації;
- сприяння дистанційному навчанню та розвитку цифрової грамотності [2, с. 15].

Завдяки розвитку штучного інтелекту відкриваються нові можливості для аналізу літературних творів. Наприклад, інструменти автоматизованого аналізу здатні виділяти ключові теми, символіку, образи та інші аспекти текстів, допомагаючи учням глибше зрозуміти задум автора та контекст твору. Крім того, технології дозволяють проводити порівняльний аналіз різних творів, виявляючи їхні спільні та відмінні риси, а також простежувати зміни у літературних напрямках.

Штучний інтелект відкриває нові горизонти в аналізі текстів, дозволяючи знаходити приховані зв'язки, які можуть залишитися непоміченими для людського ока. Це сприяє новим інтерпретаціям і відкриттям у літературній сфері, допомагаючи глибше усвідомлювати її багатогранність. Завдяки таким можливостям, штучний інтелект стає важливим інструментом у навчанні літературі. Він допомагає учням знаходити корисну інформацію про твори, авторів, історичні епохи та інші аспекти. Персоналізовані рекомендації дозволяють підказувати учням книги, статті та ресурси відповідно до їхніх інтересів і рівня підготовки. Крім того, створення онлайн-бібліотек на базі штучного інтелекту формує доступне середовище з

матеріалами, як-от літературні твори та критичні статті, сприяючи розвитку учнів [8, с. 70].

Вчителі-словесники мають важливу місію – навчати практичному використанню інструментів штучного інтелекту для покращення освітнього процесу. Уроки української літератури можуть включати такі аспекти:

- опанування функцій штучного інтелекту для професійного саморозвитку;

- спільне з учнями визначення етичних норм використання технологій, зокрема щодо академічної доброчесності та правильного цитування створеного штучним інтелектом контенту;

- розвиток емоційного інтелекту учнів через інтерактивну взаємодію;

- впровадження індивідуального підходу до кожного учня завдяки можливостям штучного інтелекту;

- формування навичок критичного оцінювання інформації від штучного інтелекту, перевірки достовірності даних і аналізу можливих упереджень у створених матеріалах;

- вибіркове використання штучного інтелекту лише в тих завданнях, де його застосування є дійсно корисним для досягнення поставлених навчальних цілей;

- уникнення надмірного використання технологій, щоб не знижувати мотивацію до самостійної роботи й аналітичних здібностей учнів.

Таким чином, програми на базі штучного інтелекту швидко набувають популярності завдяки своїм перевагам. Поширення цифрових платформ робить вивчення української літератури цікавим та інтерактивним, перетворюючи його на захоплюючий процес. Сучасні освітні платформи, які використовують штучний інтелект, значно розширюють можливості навчання: від персоналізованого підходу і зручного оцінювання до глобального доступу до освітніх матеріалів та додаткової підтримки. Отже, роль штучного інтелекту в

літературній освіті є перспективною і багатогранною, пропонуючи нові способи підвищення якості навчального процесу.

Література

1. Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні: схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2020 р. № 1556-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text>

2. Візнюк І., Буглай Н., Куцак Л., Поліщук А., Киливник В. Використання штучного інтелекту в освіті. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2021. № 59. С. 14–22.

3. Гуназа Л. М. Штучний інтелект у сучасній освіті: трансформація ролі вчителя, підвищення якості навчання та нові можливості. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2023. Вип. 90. С. 46–53.

4. Ілійчук Л. Вплив штучного інтелекту на якість освіти : можливості, виклики та загрози. *Науково-педагогічні студії*. 2024. Вип. 8. С. 232–248.

5. Кузьменко Б. В., Чайковська О. А. Системи штучного інтелекту : Навч. посібник. Київ : Альтерпрес, 2006. 140 с.

6. Мельник А. В. Застосування штучного інтелекту в освітньому середовищі: потенціал та виклики. *Розвиток педагогічної майстерності майбутнього педагога в умовах освітніх трансформацій* : матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції. 7 квітня 2023 р. Глухів, 2023. С. 250–253.

7. Нікольський Ю. В. Системи штучного інтелекту : навч. посібник. Львів : Магнолія-2006, 2013. 279 с.

8. Паламар С., Науменко М. Штучний інтелект в освіті: використання без порушення принципів академічної чесності. *Освітологічний дискурс*. 2024. Вип. 1(44). С. 68–83.

9. Пчелянський Д., Воїнова С. Штучний інтелект : перспективи та тенденції розвитку. *Automation of Technological and Business Processes*. 2019. № 11 (3). С. 59–64.

10. Стратегія розвитку штучного інтелекту в Україні : монографія / за заг. ред. А. І. Шевченко. Київ, 2023. 305 с.

Максимчук Анастасія Олександрівна – здобувачка СВО бакалавра факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)). **Наукові інтереси:** *Методика навчання літератури.*

Альона Сагайдак

Наук. керівник – к. пед. н., доц. Солодюк Н. В.

МЕТОДИЧНА СПЕЦИФІКА ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Анотація. У статті актуалізовано проблему використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках української літератури, подано класифікацію інформаційно-комунікаційних технологій і охарактеризовано можливості їх застосування в літературній освіті.

Ключові слова: загальноосвітня школа, методика навчання, українська література, інформаційно-комунікаційні технології навчання.

Annotation. The article highlights the issue of using information and communication technologies in Ukrainian literature classes, provides a classification of information and communication technologies, and describes their potential applications in literary education.